

2

Arten
1

24
JOH. VLRICI CRAMERI,

J. V. ET PHIL. D. AC PROF. JVR. ORD.
p. t. DECANI

PROGRAMMA

DE

PRÆSUMPTIONE

PRO

JVRE ROMANO

CONTRA

MORES ANTIQVOS
GERMANORVM

QVO

DN. SENCKENBERGII

ΠΡΩΤΟΝ ΨΕΥΔΟΣ LATIVS REFELLITVR,

ET

PRÆLECTIONES PVBLICÆ

Ad Tit. 2. ff. de Origine Juris

PRIVATE

Ad Struvii Jurisprud. R. G. F. & Schilteri Institutiones

Juris Feudalis

INTIMANTVR.

MARBVIRGI IN CATTIS,

TYPIS PHIL. CASIM. MVLLERI, ACAD. TYPOGR. ET BIBLIOP.

MDCCLXXXVII.

24.

Quanta de Juris Romani autoritate inter Doctores agitata fuerit, & hodienua agitur lis, nemo nescit, qui vix imitatorum subsellia triverit. Hic vero loci ea opinio consideranda venit, qua statuitur, pro Legibus & consuetudinibus Germanorum antiquis contra Jus Romanum præsumi, adeoque in pugna ad Jus Romanum provocanti onus receptionem probandi incumbere. Cujus sententiæ affectas CONRADUM SINCERUM seu KULPISIUM (a), THOMASIIUM (b), KESTNERUM (c) tanquam Antesignanos nominasse suffecerit. Equidem KULPISIUS SCHILTERUM laceffens, statim hunc gravem adversarium expertus (d). Fuere tamen & alii, qui LYNCKERI (e), & BER-

A 2

(a) In Dissert. Epistol. de LL. veter. German. autorit.

(b) In Dissert. de Exiguo Usu Juris Rom. in For. Germ. & ejusd. Delin. Histor. Jur. §. 179.

(c) in Tract. de Defect. Jur. Comm. Probl. 4.

(d) in Act. Erud. A. 1682. p. 366.

(e) in Comment. ad Jus Civ. Tit. de Orig. Jur. §. 12.

BERGERI (f) argumentis præsertim usi, sententiæ istæ refellendæ operosius studere, inter quos præprimis referendus CASPAR HEIDELMANNUS (g) Serenissimo Duci Gothano olim a Secretis. Quamvis vero contra hunc sententiæ ista haud imbellem in JOH. BURC. VERPOORTENNIO invenerit promachum (h), nec mihi tamen sepositis argumentis pro & contra afferri solitis, veritati consentanea videtur. Et opinor haud abs re. Si vero quæsiveris, quomodo rationes subducam, attende quæso ad sequentia, quibus Prælectiones publicas ad Titul. ff. de Origine Juris, Privatas ad STRUVII Jurisprudent. R. G. F. & SCHILTERI Institutiones J. F. instituturus, eo magis illaborare operæ pretium esse dixi, quòd in Dissertatione mea, cui Dn. SENCKENBERGII pruritus & ministerium in aliorum telis vibrandis causam dedit, ea de re latius agere chartæ angustia prohibuerit. Primum quod demonstrandum venit Theorema est, quod ipsi dissentientes concedunt, invaluisse nempe Jura Romana contra mores Germanorum antiquos. De cujus veritate tamen si dubius hæreas, velim FRIDERICI II. Constitutionem, quam ALBERICUS trium fontium Monachus ad A. 1234. suppeditat, æqua ponderes lance. *Adhæc, inquit, auctoritate regia præcipimus, ut si Comes vel alius Nobilis judicium habens, non judicaverit secundum provinciarum consuetudinem, Domino Regi, sic ut dixerum est, centum marcas argenti componat.* Quod maximo argumento est, in foris tunc temporis Jura Romana contra

(f) De Vsu Action. poen. §. 9.

(g) in Diatrib. Histor. Jurid. de Recept. Jur. Rom. ejusdemque vi & LL. Germ. veter. in Foris usu auctorit. præf. p. 31.

(h) in Append. ad Schediasm. de Investitur. Alod. p. 131 seqq.

contra consuetudines provinciarum invaluisse: cum alias tam gravi in contravenientes statuta poena opus non fuisset. Nullam vero Constitutionem hanc consecutam fuisse vim, facile inde colligere est, quod circa idem tempus divisiones illæ odiosæ Principatuum in Germania invaluerint. Cui rei probandæ testimonium notatu dignum suggerit CVSPINIANVS (i) pactionem referens, quam LEOPOLDVS dux Austriae cum Sorore sua Regina Hungariae A. 1385 inierat, verbis: *Est etiam inter nos proloquutum & ordinatum, quod filius noster Wilhelmus presentialiter & post mortem nostram cum aliis nostris filiis & liberis presentibus & tunc relictis ad justam & hereditariam portionem omnium nostrorum patriorum principatum & Dominiorum jus habeat patrimoniale, & æqualem cum iis, portionem habere debeat, juxta jura & consuetudinem principum.* Attamen jam CHRISTINA Cæsaris filia, VLADISLAO qui in Polonia A. 1140. Principatum inijt nupta marito suo persuasura, ut exclusis fratribus regnum sibi vindicaret, in Senatu agebat: *Sic in sua Germania, sic apud alias Gentes, quæ cultu vitæ, ingenii & Sapiencia percellerent, moribus atque Legibus receptum esse, ut maximus natu in bona paterna succedat, cæteris fratribus paululum aliquid præ manibus dari, unde vivant:* prout testis est MARTIN. CROMERVS (k). Unde itidem certissimum indicium sit, ubi Jus Romanum in fora Germaniæ penetravit, consuetudines majorum, veluti quæ primogenito successione tribuebant, tanquam iniquas rejici, contra æquitatem Nov. 118. & æqualem successione commendari coepisse. Quodque per integrum seculum XIV. divisiones

A 3

(i) In Austria p. 51. ap. Sigismund, a Bireken, Oestreich Ehrenspr. L. 3. c. 10.

(k) L. 6. de Reb. Polon. ab init.

visiones illa receptæ fuerint, ejus rei luculenta apud HERTIVM suppetunt exempla (l). Porro seculo XV. quidam Imperii ordines stragem, quæ juribus patriis imminabat, advertentes sub FRIDERICO III. A. 1441. contente sese opposuere, inque Comitibus Moguntinis famigeratissimam illam Reformationem Moguntinam ejusdemque declarationem apud GOLDASTVM (m) & MVL-LERVVM (n) extantes, ab Imperatore proponi curarunt. Quorsum eadem collineent, vel ex art. 7. perspicitur, ubi Jus Romanum abrogatur: *Alle Kayserliche Weltliche Rechte/ so bisher im Heyl. Römischen Reich Teutscher Nation gebraucht und davor gehalten sind / sollen alle Todt und abe seyn.* Hucque dubio procul digitum intendit Doctor ille Decretorum PETRVS DE ANDLO (o) dum, *quas utique, inquit, leges nostras Alemannie pro dolor! in sua despicit insipientia. Quamobrem minime mirum, si tota compago Romane potentie dissolvatur, omnisque Teutonia continua inquietudine absque justitia agatur & pace: ad eum fere modum, quo NICOLAUS VIGELIVS in Dialogo, quem MELCHIOR GOLDASTVS exhibet (p) sub Titulo: Wahrhaftige Ursachen / warum Gott den Türken verhänget / daß sie der Christen Adel und Ritterschafft vertilgen und ausröthen / zu treuer Warnung dem Adel und Ritterschafft beschreiben / und in Druck verfertiget / originem mali apud Germanos a languido Juris Civilis studio derivat. Ecquam atro carbone inibi notati sunt Doctores Juris Romani! Ipsos penitus a judiciis arceri*

(l) T. II. Opusc. p. 108.

(m) In denen Reichs-Sakungen p. 166.

(n) Im Reichstag Theatro p. 58.

(o) L. 1. de Imp. Rom. Germ. c. X.

(p) In politischen Reichs-Handlungen p. 234.

eri desiderabatur. Ita art. 5. Alle Doctores der Rechten &c. sollen an keinem Gericht bey keinen Rechten auch in keines Fürsten oder andern Rächen mehr gelitten / sondern ganz abgethan werden. Sie sollen auch stirbasha vor Gericht oder Recht nicht weiter reden / schreiben oder Rath geben / &c. Rationem Declaratio secunda art. 5. suppediar Wann das Recht ihnen härter / denn denen Layen verschlossen ist / und kan ihrer keiner den Schlüssel dazu finden / bis beyde Theile arm werden / oder ganz verdorben sind &c. Darzu sind es nur Besold. Knechte und nicht Erb. Diener der Rechten. Sic quoque in eadem declarat. Stieff. Väter und nicht rechte Erben des Rechts vocantur, denn sie bringen durch ihren unordentlichen Geitz das Recht zu einem solchen Unglauben / daß kein fromm Mann sein Vertrauen mehr darauf setzen mag. Quæ res fecit, ut CONRINGIVS (q) periniquam & longè durissimam; BESOLDVS (r) verò mirabilem & iniquam hanc ordinationem vocaverint, imò quibusdam suppositiva visa; cum tamen GOLDASTVS in Archivo Moguntino, Saxonico & Palatino originalia se vidisse testetur; & CONRINGIVS asseveret, constare libellum hunc publicæ deliberationi in Comitijis propositum fuisse. Hisce tamen omnibus non obstantibus in fumum abiisse omnes illos reformandi conatus CONRINGIVS tradit (s), nec ullam vim Legis dictam ordinationem nactam fuisse BESOLDVS c. l. refert. Quibuscumq; perbelle consentit MVL-
LERVS (t) verbis: Diese so genannte Reformation, ob sie schon von Kayser Friderichen auf dem Reichs tag zu

(q) De O. J. G. c. 32.

(r) Discours Polit. de pramiis, pœnis & LL. c. 8. §. 5.

(s) L. c. p. 200. (t) p. 74.

zu Maynz denen Ständen soll proponirt und vorgetra-
 gen worden seyn / ist in terminis eines blossen Projects
 geblieben / und weder auf sothanem Reichstage / noch in
 folgenden Zeiten im Heyl. Römischen Reiche recipirt
 worden / einfolglich darff sich auf selbige als einen Legem
 publicam niemand beruffen. Unde tuto collegeris, mo-
 res antiquos contra torrentem Juris Romani non præva-
 luiffe. Nec diffitetur id Illustris BOEHMERVS (v),
 dum recepto Jure Canonico & Romano, ait, non potuit
 non Jus antiquum Germanicum insignem accipere cladem, &
 paulatim obsolescere. Hoc novum argumentum suppeditat,
 ostendens, quanto in pretio Jus utrumque apud Germanos
 fuerit, ut etiam mores Germanos in plurimis eradicare, eis-
 que leges novas genio Germanorum haud respondentes sur-
 rogare potuerit. Idque nec inficias ire potest B. GVND-
 LINGIVS (w). Imo KVLPIVS hujus rei quatuor
 adducit causas (x). Firmum & grave quoque dat testi-
 monium Illustris Dn. KOPP, in Specimine edecumato
 & salivam movente ad plura in scriniis reposita, de TE-
 STAMENTIS GERMANORVM, ubi illud sub DIO
Ungehabt und Ungefast conditum rationibus sat præ-
 gnantibus a restringenda licentiosa illa testamenti factiõne
 in favorem Ecclesiarum defunctis fundatum, atque anti-
 quissima consuetudine subnixum, penitus postquam Jus
 Romanum autoritate Jurium Statutariorum seculis XV. &
 XVI. mores Germaniæ turbaverat, abrogatum docet.
 Superest aliud controversiam illam ab AVIANO (y)
 inter illustres relatam, an possessio ipso Jure in heredem
 trans-

(v) In Jur. Eccl. Protest. L. i. Tit. II. §. L. I. VII.

(w) In Diff. de Renunc. hered. Filiar. Illustr. c. I. §. XXII.

(x) In cit. Epist. circa fin.

(y) In Recensione Illustr. Controvers. num. 8.

transcat, concernens. CARPZOVIVS generalem locorum omnium consuetudinem, ob quam Jus Romanum l. 23. pr. ff. de A. vel A. P. de talismodi possessione actuali apprehensione occupanda, nunquam receptum sit, fingens (z), affectas reperit præ aliis, quos BARTHIVS recenset (aa), SCHILTERVM (bb), & novissime Illustrem HEINECCIUM (cc), qui id de universa Germania a SCHILTERO demonstratum sibi persuadet, ac propterea Juris Germanici esse credit, quod omnes originis Germanicæ gentes commune habuerint, locum Juris Saxonici L. III. art. LXXXIII. maxime perspicuum venditans. Enimvero neminem latet, CARPZOVIO olim jam sub Præsidio HAHNII speciali schediasmate, de *transitione possessionis in heredes* ita sese opposuisse JOH. EICHELIVM, ut applausum pleborumque meruerit, & non solum collectores posterioris Partis Usus Moderni Pandectarum B. STRYCKII (dd), sed & Viri Per-Illustres de BERGER (ee), de LV-DOLPH (ff), de WERNHER (gg), nec non Illustris Dn. LEYSER (hh), ad castra ipsius transferint, ex continua praxi Imperii defendentes, novisque præjudicii confirmantes, mores istos antiquos ad nostra usque tempora conservatos non fuisse, sed Jus Romanum contra eosdem invaluisse. Sane si jactitata illa

B

con-

- (z) P. 3. Decif. 225. n. 21. 33.
 (aa) In Cent. I. Dissens. in praxi occurrent. Dissensu 99.
 (bb) Exerc. XV. §. 13. seqq.
 (cc) Elem. Jur. Germ. L. II. Tit. X. §. 297.
 (dd) Ad Tit. ff. de A. vel A. P. §. 6. seqq.
 (ee) In Oecon. Jur. L. II. Tit. 6. n. IV. annot. I.
 (ff) In Symphor. T. I. f. 933.
 (gg) Observ. For. Part. I. Vol. I. O. CXXI.
 (hh) Medit. ad Pand. Spec. 371. IV. V.

consuetudo universalis esset, cur Juribus statutariis demum in multis locis, ut possessio rerum hæreditariarum ad hæredes ipso Jure transfret, introducendum fuisset? Quale de Civitate Coloniensi refert Per-Illustris Dn. de LVDOLPH (ii). Quamvis vero hæc ita sint, attamen ad nostra usque tempora mores quidam antiqui velut e naufragio tabulæ conservati, e. gr. quod pacta nuda obligationem producant, separata œconomia institutio modus patriam potestatem solvendi sit &c. Quibus combinatis id conficitur, Jus Romanum plerumque contra mores antiquos Germanorum invaluisse, raro vero mores antiquos superstites mansisse. Cum itaque nemo non ordinarium dicat, quod plerumque fieri solet, extraordinarium, quod raro accidit; & ordinarium præsumendum, extraordinarium probandum sit; unusquisque mecum fatebitur, pro receptione Juris Romani contra mores Germanorum antiquos præsumendum esse, donec probatum, eisdem ad nostra usque tempora conservatos fuisse. Ubi tamen simul notandum, notorietatem conservationis istorum morum ad nostra usque tempora, probationis vice fungi. Necquid video, quod hic remoram cujusvis assensui ponere possit, nisi circa principium hæreat. Enimvero id secum cogitet, quod ordinarium nitatur rationibus communibus extraordinarium vero singularibus. Si dein ulterius ex doctrina PHILOSOPHI in memoriam sibi revocaverit, quod probabile sit, de quo quædam, quæ ad ipsius veritatem requiruntur, cognoscuntur; rationes, ex quibus ordinarium asseritur, probabiles; atque adeo cum præsumtio assertio facti ex rationibus probabilibus sit; ordinarium præsumendum, extra-

(ii) Obs. continuat. II. O. CCXV. p. 626.

extraordinarium probandum non poterit non agnoscere. Quæ egregie confirmat ORDINATIO JVDICII AV-
LICI (kk), ea enim post Constitutiones Imperii ante
Jus Romanum non quasvis consuetudines sed probatas
(probirte *Gewohnheiten*) in decisione causarum obser-
vandas inculcat. Quæ sane recentiores & ex antiquis il-
læ sunt, quarum conservatio ad nostra usque tempora
probata vel notoria. Atque hæc mens Illustris Dn. KOP-
PII nostri est; ita enim Vir eximius (ll): *Quemadmo-
dum risui se exponeret, qui ex nimio erga leges Germa-
niæ antiquas amore, decisiones causarum sine ullo iudicio,
simpliciter in lege Salica, Capitularibus Regum Franco-
rum, speculis tum Saxanico tum Suevico (utut illustratio-
nis ergo recte nonnunquam adhibeantur) querere vellet; ita
majori adhuc risui apud saniores sese exponit, qui negle-
ctis plane Jure & moribus patriis, omnes Germanorum cau-
sas ex jure Justiniano decidendas arbitratur, in illis etiam
casibus, de quibus ne cogitare quidem poterant & Justinia-
nus, & veteres Jcti Romani. Quæ belle modo deductis
conveniunt; nam nec nos mores patrios plane negligen-
dos, sed eos utique Juri Romano anteponendos judica-
mus, de quorum conservatione constat. At id cum ipso
statuimus, illam conservationem non præsumi sed proban-
dam esse; ita enim ille sub finem doctæ Præfationis: *nec
tamen & nimium tribuendum legibus Germanorum antiquis,
sed potius usum hujus vel illius juris, documentis quoque
& praxi temporum recentiorum confirmandum, & quate-
nus eidem per Constitutiones Imperii vel leges novissimas for-
te derogatum sit, disquirendum arbitramur.* En concor-*

B 2

diam!

(kk) Tit. I. §. Und diereissen &c.

(ll) In Præfat. ad Spec. Jur. Germ. priv. I. de Jure pignorandi conventionali.

diam! Nechisquicquam officit auctoritas Dn. PETRI a LV-
DEWIG, qua in suis deductionibus & Consilii Juris pra-
cipuas decidendi rationes ex illis Speculis nec non anti-
quioribus Germanorum atque vicinorum populorum
legibus desumit. Evolve quae scriptum iphus, cui
rubrum: *Einleitung zum Deutschen Münzwesen mittel-
terer Zeiten* p. 271. ejusdem *Annotat. ad Aur: Bullam.*
T. II. p. 1499. seq. nec non *Prefat. ad singular. Jur.*
Publ. §. 8. T. II. L. 2. *Consil. Hall. 112.* ibi Speculato-
res Saxonicum & Suevicum spuro magis quam lectio-
ne digniores censet, illisque ut & reliquis veterum Ger-
manorum legibus omnem fere Legalem auctoritatem ab-
judicat. Vere igitur hic usurpes illud Martialis:

Inque suos mittit sputa subinde sinus.

Si desideres exemplum modo deducta illustrans, perpende
jus pignorandi conventionale veterum Germanorum, quod
cum contra debitorem verbis & facto resistentem & vel ar-
mis exerceri possit, legibus Justinianicis repugnat, jux-
ta quas publica coercitio privata pactione non tollatur
(*mm*). At enimvero Illustris Dn. KOPP in peculiari Spe-
cimine tabulis & chartis veteribus egregie evictum de-
dit, illud usu frequentissimo per tot secula & ante &
post stabilitam pacem publicam, continuato in Trans-
actionibus, mutuo & hypothecis, retrovenditionibus,
Emtionibus venditionibus intuitu praestanda evictionis,
locationibus, conductionibus, contractibus Landsideliae,
contractibus vitalitiis, nec non emtionibus censuum an-
nuorum ad dies vitae, donationibus piis, contractibus
feudalibus & delictis, ad nostra usque tempora con-
serva-

(*mm*) L. 5. ff. de Pact. dotal.

servatum fuisse. Quin itaque pro Jure Romano hoc in casu præsumtio cesset, quis est qui dubitet? Atque sic spero nemini collectu difficile erit, quid de vulgato: Jus Romanum in subsidium saltem receptum esse, sentiendum sit. Nemo id negare ausit. At nimis præcipiti cursu ad illationem: ergo receptum in subsidium legum antiquarum obsoletarum, cui quisque per modo deducta & invitatus concedet. Hoc namque inde saltem fluit, Jus Romanum eum in casum receptum esse, quo deficiunt Jura domestica, Recessibus Imperii, aliisque ordinationibus comprehensa, & non scripta antiqua ad nostra usque tempora conservata atque recentiora. Et gaudeo, quod videam, celeberrimum REINHARDVM (nn) cum B. STRYCKIO (oo) & B. WERNHERO (pp) ejusdem mecum esse sententiæ. Idque duplici ex ratione 1.) quod eo ipso scripto perdocto in locum B. BRUNQVELLI successerit, qui in peculiari PROLVSIONE ACADEMICA ostendere annisus: *In pugna Juris Germanici & Romani illud huic, imprimis in causarum illustrium decisionibus, præferendum esse, nisi hujus receptio probetur, cujus ad eo autoritatem, si forsan nobis objiceretur, dignus hic ipsius successor commode elidit, quemadmodum etiam arma, quæ pro sententiâ istâ dicta Prolusio suppeditat, iustoria deprehendet, qui argumentorum REINHARDI robur ea quæ par est dexteritate exploraverit, 2.) quod eo crassior sit error Dn. SENCKENBERGII, cui totam Dissertationem suam tanquam fundamento superstruxit,*

B 3

(nn) In Progr. de usu & non usu pract. doctrin. de fictionibus Juris.

(oo) Us. modern. ff. Dissert. prælim. §. 18.

(pp) Dissert. de usu Jur. Justin. in for. Germ. non exiguo §. 4.

struxit, cum eundem citra pulveris jactum vincere potuisset, modo Collegæ sui scriptum evolere & argumenta ipsius probe ruinari non neglexisset. Non erat ergo, cur titulis noviter acquisitis in Novellis Francofurtensibus nuper adeo superbiret. Cristas illas parum curo, nec permittam, ut eadem ipsum certamini subducant, quemadmodum intentat. Quisquis etiam me non monente videt, montes illos, quos se parturire jactavit, difficultatibus saltem prætexi, quas superare nescit. Et compareat licet per Advocatum; instrumentum hoc innocens intactum relinquam, mihi que semper cum Principali res erit, eo jucundius, quo citius, ut illud PRVDENTII mox quisque mecum ingeminet;

*Pompa ostentatrix vani splendoris, inani
Exiit nudata peplo,*

Si vero expetis mi Lector! ut futura prædicam & canam ut vates, quale nempe appariturum sit opus quod dolorem vix consolabilem donec consummatum fuerit, auctori suo affert, haud vanus augur ero, si illud præfagiam tale, quale est illud vas fictile apud ATHENÆVM (99): in quo simul fuerunt, papaver, album triticum, hordeum, pisum, ervum, cicer, lens, faba, Zea, avena, carica, mel, oleum, vinum, lac, quin etiam illota ovis lana. Dabam Marburgi Catt. d. April. A. 1737.

(99) L. II. Dipnosoph. p. 476.

SIDONIVS.

*S*eu placeant seu displiceant, non inuide curo,
Non ideo scripsi, quo tibi sint placita.
Dummodo complacent plus Doctis, plusque peritis;
Emule non stupidum curo placere tuum.
Quod justum est, scribo, nec multum Drossule curo,
Sive huic sive illi displiceat, placeat.
Non laudem quero, procul absit gloria vana,
Justitiam tantum Zoile desidero.
Non Baldi, Balbi, vel Fusci quero favorem,
Sed neque applausus ambio gratificos.
Si non nasutis arridebunt, oculatis,
Si non Nasoni forte tamen Jasoni.

65 717

AB: 65717

X 2290245

VD 17

JOH. VLRICI CRAMERI,

J. V. ET PHIL. D. AC PROF. JVR. ORD.
P. T. DECANI

PROGRAMMA

DE

PRÆSUMPTIONE

PRO

JVRE ROMANO

CONTRA

MORES ANTIQVOS
GERMANORVM

QVO

DN. SENCKENBERGII

ΠΡΩΤΟΝ ΠΕΥΔΟΣ LATIVS REFELLITVR,
ET

PRÆLECTIONES PVBLICÆ

Ad Tit. 2. ff. de Origine Juris

PRIVATÆ

Ad Struvii Jurisprud. R. G. F. & Schilteri Institutiones
Juris Feudalis
INTIMANTVR.

MARBURGI IN CATTIS,

TYPIS PHIL. CASIM. MVLLERI, ACAD. TYPOGR. ET BIBLIOP.
MDCCLXXVII.